

R O M Â N I A
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE
SECȚIA I CIVILĂ

Decizia nr. 1162

Dosar nr. 1048/108/2020

Ședința publică din 25 mai 2022

Lavinia Dascălu - Președinte
Adina Nicolae - Judecător
Mariana Hortolomei - Judecător
Claudia Rîmescu - Magistrat asistent

S-a luat în examinare recursul declarat de reclamantii Cuc Raluca Beatrix, Vidican Denisa, Roman Florica și Galea Ovidiu Daniel împotriva deciziei nr. 108 din 23 iunie 2021 a Curții de Apel Timișoara, Secția I civilă.

La apelul nominal făcut în ședința publică se prezintă recurenții, toți reprezentați de avocat Corina Popescu, lipsind intimatul – pârât Statul Român prin Ministerul Finanțelor.

Procedura completă.

Se referă asupra faptului că dosarul este înregistrat ulterior adoptării Legii nr. 310/2018, că recursul este declarat în termen și timbrat și că au fost comunicate motivele de recurs și întâmpinarea.

Avocat Corina Popescu solicită încuviințarea depunerii, cu titlu de jurisprudență, a unei hotărâri a cărei soluție este opusă celei atacate cu recurs.

Arată, de asemenea, că a formulat cerere de sesizare a Înaltei Curți – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, pe care o susține, precizând că are în vedere o rezolvare de principiu cu privire la interpretarea dispozițiilor art. 1349 Cod civil, în sensul de a se arăta dacă acestea se aplică și acțiunilor în răspunderea delictuală a Statului român pentru prejudicii cauzate persoanei care la sfârșitul procesului penal este declarată nevinovată, respectiv pentru repararea prejudiciului suferit prin nerespectarea dispozițiilor legale de drept material și procesual, prin care au fost încălcate grav drepturile și interesele legitime ale persoanei, dar față de care nu au fost dispuse măsuri privative de libertate.

Răspunzând solicitării Înaltei Curți, avocat Corina Popescu precizează că prin solicitarea adresată Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept dorește a adresa întrebări referitoare la temeiul juridic al angajării răspunderii civile delictuale a statului, precum și la faptul dacă există o răspundere a acestuia indiferent de soluția pronunțată în procesul penal. Consideră că există o răspundere obiectivă a statului care reprezintă răspunderea comitentului pentru fapta prepusului.

Deliberând, Înalta Curte apreciază că nu se justifică sesizarea Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, față de dispozițiile art. 519 Cod

procedură civilă, în condițiile în care textul de lege în raport de care se solicită interpretarea nu comportă o calificare pe temeiul învederat. Constată, totodată, că există jurisprudență pe aspectul răspunderii statului, care e posibil a nu fi unitară, însă acest aspect poate deschide calea unui alt mecanism juridic.

Nemaifiind chestiuni prealabile și constatând cauza în stare de judecată, Înalta Curte acordă cuvântul în dezbaterea recursului.

Avocat Corina Popescu solicită admiterea recursului, casarea deciziei atacate și trimiterea cauzei pentru rejudecarea apelului.

Invocând motivul de recurs întemeiat pe pct. 5 al art. 488 Cod procedură civilă arată că Tribunalul Arad a admis două excepții, respectiv lipsa calității procesuale pasive și inadmisibilitatea cererii, însă instanța de apel s-a pronunțat doar pe ultima excepție, deși a reținut expres că există o legătură strânsă între cele două. Opinează, prin urmare, că a fost denaturată analiza cererii având în vedere că motivele de apel au vizat ambele excepții.

Arată, cu referire la motivul de recurs subsumat pct. 8 al art. 488 Cod procedură civilă, că instanța s-a limitat la aprecierea potrivit căreia Legea nr. 303/2004 este o lege specială și este singura care se aplică în această materie.

Susține însă că art. 96 din lege nu este aplicabil în speță pentru că se referă strict la erori judiciare săvârșite în procesul penal, neincidența acestuia fiind dezvoltată prin motivele scrise, inclusiv din interpretarea logică și teleologică.

Mai arată, cu privirea la inaplicabilitatea art. 96 din Legea nr. 303/2004, că din punct de vedere teleologic, prin modificarea adusă normei legale prin Legea nr. 242/2018, s-a introdus răspunderea statului pe acest temei de drept și pentru încălcarea dispozițiilor legale de drept material și procesual, dar care din motiv temporal nu se aplică în speță, iar potrivit interpretării logice, arată că faptele ilicite săvârșite nu pot produce prejudicii fără ca să fie reparate.

Consideră, cu referire la art. 6 CEDO și art. 21 din Constituția României, că dreptul la un proces echitabil nu poate suferi restrângeri prin respingerea, ca inadmisibilă, a acțiunii pe motiv că nu este reglementată printr-o lege specială.

Arată că legea specială derogă de la legea generală doar în situația erorii judiciare și a măsurilor privative de libertate luate în mod nelegal.

Apreciază, cu privire la răspunderea statului, că acesta este cel care organizează serviciul public al justiției, prin urmare, are o răspundere cu privire la rezultatul acestui serviciu.

Susține că statul are o culpă dublă, respectiv *culpa in eligendo*, în sensul că persoanele care îndeplinesc justiția sunt alese prin organele abilitate ale statului și *culpa in vigilando* pentru că statul trebuie să supravegheze modul în care se îndeplinesc justiția.

Învederează că temeiul de drept al acțiunii îl reprezintă dispozițiile art. 1373 Cod civil și că în cauză au fost invocate viciile ale procesului penal; în primul rând, încălcarea dreptului la un proces rezonabil, iar în al doilea rând, încălcarea prezumției de nevinovăție, încălcarea dreptului la un proces echitabil și încălcarea independenței funcționale a judecătorilor. Toate aceste vicii ale

procesului penal sunt evidente în cauză și reprezintă încălcări ale dreptului material și procesual.

Arată că procesul penal s-a finalizat cu o soluție de clasare întemeiată pe dispozițiile art. 16 lit. a Cod procedură penală, fapta nu există, prin urmare, pe toată durata procesului penal au existat ingerințe în viața reclamantilor; în plus, a existat o perioadă de 600 zile în care aceștia au fost suspendați din funcție ca urmare a procesului penal pentru o faptă care s-a dovedit că nu există.

Mai arată că nu se poate susține inadmisibilitatea acțiunii pentru că ar rămâne nereparate prejudicii și s-ar ajunge la rezultate incompatibile cu drepturile omului.

La interpelarea Înaltei Curți, arată că au existat numeroase cereri care nu au primit răspuns și cereri de probatorii care nu au fost încuviințate. Precizează că ancheta penală s-a desfășurat dincolo de limitele rezonabile ale unui proces penal, cu referire la măsurile dispuse în cadrul procesului și nu la durata acestuia.

Susține, cu referire la răspunderea disciplinară a judecătorilor, că instanța trebuie să facă o cercetare a aparenței încălcării dreptului material și procesual pentru că altfel nu se poate ajunge la repararea consecințelor negative ale acestor încălcări.

Răspunzând la interpelarea Înaltei Curți, în ce măsură poate fi exercitat un control al actelor procesuale din litigiul penal, în afara unui litigiu vizând răspunderea disciplinară a celor implicați în ancheta penală, avocat Corina Popescu arată că răspunderea civilă și răspunderea disciplinară nu se exclud reciproc și că recurenții urmăresc obținerea unei reparații patrimoniale prin invocarea unor elemente extrinseci actelor de procedură.

Mai arată, cu referire la încălcarea independenței judecătorilor, că analiza presupune o chestiune extrinsecă a cauzei, a scopului actelor și nu o verificare a legalității și conformității acestora cu dispozițiile procesuale penale. Cererea nu reprezintă o cale de atac care să ducă la anularea actelor efectuate și la verificarea intrinsecă a legalității actelor de urmărire penală.

Depune înscrisuri doveditoare ale cheltuielilor de judecată din recurs.

ÎNALTA CURTE,

asupra recursului de față, constată următoarele:

I. Circumstanțele cauzei

1. Obiectul cauzei

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Arad, Secția I civilă, la data de 11 iunie 2020, reclamantii Roman Florica, Cuc Raluca Beatrix, Vidican Denisa și Galea Ovidiu Daniel au chemat în judecată pârâtul Statul Român prin Ministerul Finanțelor, solicitând admiterea acțiunii, astfel cum a fost formulată, și obligarea pârâtului la plata sumei de 50.000 euro pentru fiecare reclamant, cu titlu de daune morale, cu cheltuieli de judecată.

2. Sentința pronunțată de tribunal

Prin sentința nr. 290 din 24 noiembrie 2020, Tribunalul Arad, Secția I civilă a respins acțiunea reclamantilor, reținând în considerente, inadmisibilitatea acțiunii și lipsa calității procesuale pasive a pârâtului.

3. Decizia pronunțată de curtea de apel

Soluția primei instanțe a fost menținută de Curtea de Apel Timișoara, Secția I civilă, prin decizia nr. 108 din 23 iunie 2021, prin care s-a respins apelul declarat de reclamantii împotriva sentinței tribunalului.

4. Calea de atac a recursului formulată în cauză

Împotriva deciziei au declarat recurs reclamantii Cuc Raluca Beatrix, Vidican Denisa, Roman Florica și Galea Ovidiu Daniel, solicitând admiterea acestuia, casarea deciziei atacate și trimiterea cauzei spre rejudecare la instanța de apel, pentru motivele subsumate art. 488 alin. 1 pct. 5 și 8 Cod procedură civilă.

-Invocând incidența motivului de casare prevăzut de art. 488 alin. 1 pct. 5 Cod procedură civilă, recurenții au arătat că prima instanță a soluționat cererea de chemare în judecată admitând două excepții procesuale, respectiv cea a lipsei calității procesuale pasive și cea a inadmisibilității acțiunii.

În condițiile în care prin cererea de apel au arătat, pe de o parte, că nu au solicitat angajarea răspunderii statului pentru erori judiciare, iar, pe de altă parte, că este nelegală susținerea instanței că statul nu are calitatea de comitent, au opinat că instanța de apel a analizat exclusiv chestiunea admisibilității acțiunii, fără să verifice problema calității procesuale pasive.

Potrivit recurenților, lipsa analizării unui motiv de apel conduce la nulitatea deciziei atacate, având în vedere că acest lucru echivalează cu nemotivarea hotărârii, respectiv cu lipsa motivelor pentru care s-au înlăturat cererile părților, în sensul art. 425 alin. 1 lit. b Cod procedură civilă.

De asemenea, lipsa analizării unui motiv de apel conduce la încălcarea dreptului acestora la un proces echitabil, deoarece, dincolo de faptul că partea are dreptul să obțină dezlegări asupra tuturor motivelor invocate, însăși soluția instanței este denaturată prin analiza doar parțială a apelului formulat.

Față de legătura strânsă dintre cele două excepții, recurenții au susținut că este evident că instanța de apel trebuia să analizeze ambele motive de apel împreună și coerent pentru a concluziona cu privire la temeinicia apelului.

În opinia recurenților, analiza unui singur motiv de apel nu poate conduce la o hotărâre legală, asemenea soluție nefiind rezultatul verificării aplicării legii de către prima instanță.

-Prin prisma motivului de casare prevăzut de art. 488 pct. 8 Cod procedură civilă, recurenții au considerat că hotărârea a fost dată cu încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material.

Astfel, atât prima instanță, cât și instanța de apel au făcut aplicarea principiului *specialia generalibus derogant* și au apreciat că sunt incidente

dispozițiile art. 96 din Legea nr. 303/2004 (în forma în vigoare la data faptelor), reținând neîndeplinirea condițiilor prevăzute de acest text.

Or, recurenții au apreciat ca în cauză nu se aplică dispozițiile art. 96 din Legea nr. 303/2004, în condițiile interpretării gramaticale, teleologice și logice.

Au precizat că Legea nr. 303/2004 prevede condițiile răspunderii statului pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare, făcând trimitere, pentru situația erorilor judiciare săvârșite în procese penale la Codul de procedură penală, care se referă exclusiv la situația persoanei condamnate definitiv și ulterior achitate.

Din coroborarea art. 96 din Legea nr. 303/2004 cu art. 538-539 Cod procedură penală, rezultă evident că obiectul de reglementare al acestor texte legale este răspunderea civilă a statului pentru prejudicii cauzate prin erori judiciare săvârșite în procese penale, însă niciuna dintre aceste situații nu este aplicabilă în cauza de față.

De vreme ce art. 96 din Legea nr. 303/2004 este lege specială prin raportare la art. 1349 Cod civil, este evident că situațiile și condițiile derogatorii la care se referă legea specială trebuie avute în vedere ca atare și interpretate restrictiv, conform art. 10 Cod civil.

Având în vedere ca art. 96 din lege se aplică numai în situația erorilor judiciare, care, în procesul penal se referă numai la condamnare sau privare de libertate, rezultă evident că această situație nu poate fi extinsă la faptele ilicite invocate de recurenți, art. 10 din cod interzicând expres analogia.

Au arătat că din forma modificată a art. 96 alin. 1-4 din Legea nr. 303/2004, adusă prin Legea nr. 242/2018 și cu referire la decizia nr. 45/2018 a Curții Constituționale rezultă evident că răspunderea civilă a Statului pentru erorile judiciare include eroarea judiciară prin efectuarea de acte procesuale cu încălcarea evidentă a dispozițiilor legale de drept material și procesual.

Prin urmare, s-a extins domeniul de aplicare a noțiunii de eroare judiciară, concomitent cu restrângerea domeniului de aplicare a legii generale, deoarece nu se poate susține că ipoteza actelor procesuale efectuate cu încălcarea evidentă a dispozițiilor legale de drept material și procesual nu ar fi existat anterior Legii nr. 242/2018 sau ar fi reprezentat o situație de exonerare de răspundere.

Au mai arătat că au solicitat repararea prejudiciului cauzat prin fapte ilicite constând în încălcarea unor drepturi care nu au legătură cu definiția erorii judiciare de la momentul faptelor. Totuși, fiind vorba despre încălcarea regulilor de conduită pe care legea le impune și de atingerea adusă drepturilor sau intereselor legitime ale recurenților, faptele ilicite imputate de aceștia atrag răspunderea civilă și nasc obligația de despăgubire.

De vreme ce legea specială prevede răspunderea statului pentru anumite fapte ilicite, este evident că alte fapte ilicite decât cele reglementate prin legea specială intră în domeniul de aplicare a dreptului comun.

Interpretarea instanțelor inferioare conduce la concluzia că dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 CEDO și art. 21 alin. 3 din Constituție, poate suferi restrângeri prin lege, deoarece încălcarea unor drepturi componente nu generează dreptul persoanei vătămate la repararea prejudiciului.

Asemenea interpretare este vădit neconvențională și neconstituțională, de vreme ce dreptul la un proces echitabil constituie una dintre componentele principiului asigurării preeminenței dreptului într-o societate democratică.

Aplicarea de către instanțele inferioare a unei legi speciale care reglementează alte situații decât cele deduse judecății și negarea dreptului la reparații pentru prejudicii produse prin încălcarea dreptului la un proces echitabil reprezintă evident ea însăși o încălcare a art. 6 CEDO și art. 21 din Constituție.

În ceea ce privește răspunderea Statului român, recurenții au mai făcut trimitere la jurisprudența Curții Constituționale (deciziile nr. 136/2021 și nr. 582/2016) și a Curții de Justiție a Uniunii Europene, precum și la art. 1 CEDO.

Au considerat ca răspunderea Statului este una obiectivă și că acesta răspunde pentru prejudiciile suferite de particulari prin încălcarea normelor de drept material sau procesual în procesele penale, chiar dacă acestea nu se referă la condamnarea nelegală sau la privarea nelegală de libertate.

Această răspundere se întemeiază pe obligația Statului de a adopta reglementările și de a organiza sistemul judiciar astfel încât persoanele care exercită activitatea de magistrat să corespundă standardelor etice și profesionale.

Au apreciat cu privire la fundamentul răspunderii comitentului pentru fapta prepusului că, în speță, își găsește aplicare concepția axată pe culpa comitentului în alegerea prepusului (*culpa in eligendo*) sau în modul greșit de supraveghere (*culpa in vigilando*).

Deși judecătorii sunt independenți și se supun numai legii, iar procurorii sunt independenți în dispunerea soluțiilor, acest lucru nu exclude calitatea Statului român de comitent, deoarece organizarea serviciului public al justiției aparține Statului, prin autoritățile și instituțiile sale.

În aceste condiții, concluziile primei instanțe, confirmate de instanța de apel sunt evident nelegale, neconstituționale, neconvenționale și încalcă dreptul comunitar.

5. Apărările formulate în cauză

Intimatul - pârât Statul Român prin Ministerul Finanțelor a formulat *întâmpinare*, prin care a solicitat respingerea recursului, ca nefondat.

A arătat, cu privire la primul motiv de recurs, că hotărârea instanței de apel este corectă și motivată, cuprinzând argumentele care au stat la baza pronunțării soluției de respingere a apelului.

A învederat, cu referire la cel de-al doilea motiv de recurs, că decizia Curții Constituționale nr. 136/2021 este incidentă în litigiile izvorâte din aplicarea prevederilor art. 539 Cod procedură penală și nu în cazul celor izvorâte din aplicarea prevederilor Codului civil care reglementează răspunderea civilă delictuală, cum este în cazul de față, prin urmare, considerentele acestei decizii nu sunt aplicabile prezentei spețe.

A apreciat că nu se poate face aplicarea directă a dispozițiilor CEDO, atâta timp cât în dreptul intern există reglementări speciale și că în legea internă, în

cea ce privește erorile judiciare, nu există dispoziții contrare, astfel încât să se aplice cu prioritate norma europeană.

A considerat că prin respingerea apelului nu s-a încălcat niciun drept garantat prin Convenție și că judecătorul național nu poate înlătura dispozițiile legale stabilite de legiuitor care reglementează răspunderea specială a statului în cazul erorilor judiciare, pe motiv că acestea nu corespund Convenției europene, ci este obligat să aplice legea existentă în lumina principiilor în vigoare.

A reiterat că pârâtul nu are calitatea de prepus, iar magistrații care au instrumentat cauza care i-a vizat pe reclamanți nu au calitatea de prepuși ai acestuia, așa cum în mod corect au reținut instanțele de judecată.

A învederat faptul ca instanțele inferioare au dat o dezlegare corectă cauzei, răspunderea statului pentru erori judiciare neputând fi angajată exclusiv în condițiile dreptului comun al răspunderii civile delictuale, ci numai în limitele și cu observarea riguroasă a dispozițiilor legale speciale în materie.

Recurenții nu au depus răspuns la întâmpinare.

II. Soluția și considerentele Înaltei Curți de Casație și Justiție

Analizând criticile deduse judecății, Înalta Curte constată caracterul fondat al acestora, în sensul și în limitele considerentelor ce vor fi arătate:

- Este justificată critica recurenților conform căreia, cu ignorarea cadrului procesual fixat prin cererea de chemare în judecată și, în continuare, prin motivele de apel formulate împotriva sentinței tribunalului, instanța de apel nu a ținut seama de faptul că ceea ce s-a dedus judecății nu a fost răspunderea statului pentru prejudicii cauzate prin săvârșirea de erori judiciare.

În acest context, validând soluția de primă instanță – care a admis, deopotrivă, excepția de inadmisibilitate a acțiunii, ca și pe aceea a lipsei calității procesuale pasive a Statului – decizia din apel și-a însușit, în mod greșit, argumentele care au stat la baza pronunțării sentinței, conform cărora „cele două excepții au în comun neîntrunirea condițiilor cumulative prevăzute de art. 96 alin. 4 din Legea nr. 303/2004, pentru atragerea răspunderii obiective a statului pentru erori judiciare produse în alte procese decât cele penale”.

Statuarea instanței de apel este greșită, având în vedere împrejurarea că cele două excepții nu pot coexista, întrucât stabilirea inadmisibilității unei acțiuni se constituie într-un sine de neprimire și, ca atare, nu mai permite o analiză ulterioară, legată de cadrul procesual pasiv (raportat la care o acțiune inadmisibilă nu se mai poate desfășura).

Rezultă că au fost nesocotite dispozițiile art. 248 C.pr.civ., care impun instanței ca, atunci când sunt invocate simultan mai multe excepții, să determine ordinea de soluționare a lor, în funcție de efectele pe care le produc.

În același timp, modalitatea de rezolvare a admisibilității demersului judiciar, prin aplicarea principiului „*specialia generalibus derogant*” și reținerea, ca incidente cauzei, a dispozițiilor art. 96 din Legea nr. 303/2004, ale căror condiții de angajare a răspunderii statului pentru erori judiciare s-a reținut

însă că nu sunt îndeplinite, este una care ignoră fundamentul juridic al pretențiilor reclamanților.

Astfel, potrivit acțiunii deduse judecății, reclamanții nu au invocat angajarea răspunderii statului pentru săvârșirea unei erori judiciare, pentru a se pune problema analizei conținutului art. 96 din Legea nr. 303/2004 și, în continuare, problema raportului dintre legea generală și cea specială.

Deși au indicat și o răspundere a statului, în calitate de comitent pentru fapta prepusului (impropriu și inadecvat din punct de vedere juridic, întrucât raportul dintre stat și reprezentanți ai Ministerului Public, ale căror acțiuni sunt reclamate, nu este unul specific relației de supraveghere, direcție și control caracteristică celei de prepușenie, dată fiind independența de care se bucură procurorii în exercitarea funcției), în același timp și în mod determinant, conform motivelor acțiunii, reclamanții au susținut încălcarea dreptului lor la un proces echitabil.

Astfel, cu trimitere la dispozițiile art. 6 par. 1, 2 și 3 lit. a din C.E.D.O., art. 47 din Cartea drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, art. 14 din Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice, art. 11 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, reclamanții au pretins că dreptul la un proces echitabil le-a fost nesocotit prin încălcarea termenului rezonabil al procedurilor judiciare, prin încălcarea prezumției de nevinovăție în derularea anchetei penale, prin încălcarea dreptului la apărare, la a fi cercetați de un magistrat imparțial, a dreptului de a li se aduce la cunoștință, de îndată, complet și concret învinuirile, precum și prin încălcarea independenței funcționale a reclamanților, în calitatea lor de judecători.

Or, privit ca obligație ce revine tuturor statelor contractante prin aderarea la Convenția europeană a drepturilor omului și libertăților fundamentale, dreptul la un proces echitabil poate fi analizat ca un veritabil drept substanțial, cu sancțiunea specifică – aceea a angajării răspunderii statelor, atunci când sunt nesocotite elemente componente ale procedurii echitabile.

Aceasta întrucât dreptul la un proces echitabil este parte a principiului preeminenței drepturilor într-o societate democratică, statele semnatare ale Convenției asumându-și obligații de natură să asigure ca drepturile garantate de aceasta să fie efective, nu teoretice și iluzorii.

De aceea, fără să fie vorba despre o eroare judiciară, situație în care legea specială recunoaște victimei o acțiune directă împotriva statului, în același timp, un asemenea demers în instanță, cum este cel al reclamanților, este deopotrivă admisibil întrucât, prin invocarea nesocotirii dreptului la un proces echitabil, se susține o încălcare a obligațiilor asumate de stat prin aderarea la Convenția europeană și deci, o răspundere obiectivă care se antrenează în sarcina acestuia.

Ca atare, soluția instanțelor fondului care au statuat asupra inadmisibilității acțiunii este eronată, ignorând cadrul judecății și făcând aplicarea unei norme speciale – doar pentru a trage concluzia neîndeplinirii condițiilor acesteia privind eroarea judiciară – în contextul în care, ceea ce s-a reclamat, în principial, a fost nesocotirea dreptului reclamanților la un proces echitabil, în

reperle date de art. 6 C.E.D.O. și de jurisprudența dezvoltată de instanța europeană în materie.

De aceea, văzând dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 5 și 8 C.pr.civ., recursul va fi admis, decizia casată și cauza trimisă spre rejudecare aceleiași instanțe de apel.

- La reluarea judecării se va avea în vedere, în ce privește elementele procesului echitabil pretins nesocotite, că, în primul rând, s-a susținut nesocotirea duratei rezonabile, având în vedere că dosarul penal ar fi fost înregistrat în anul 2012, o soluție definitivă fiind pronunțată în cauză în anul 2018, fără a fi avut loc o judecată pe fond, ci doar procedura camerei preliminare.

Se va ține seama, în evaluarea acestui element, de împrejurarea că prin impunerea respectării unui termen rezonabil în termenii Convenției, înseamnă că justiția trebuie administrată fără întârzieri de natură a-i compromite eficacitatea și credibilitatea, dar și de faptul că aprecierea asupra duratei rezonabile a unei proceduri judiciare trebuie realizată în fiecare cauză în parte, în funcție de circumstanțele sale, precum și prin raportare la criteriile consacrate în jurisprudența Curții europene (complexitatea cauzei în fapt și în drept; comportamentul autorităților, dar și al părților).

Cu referire la elementele punctuale ale speței, se va avea în vedere că, deși se reclamă o durată a procedurii de 6 ani, pe parcursul acesteia au intervenit, așa cum reclamantii înșiși menționează, hotărâri ale CSM (nr. 4756/24 februarie 2016) și Înaltei Curți de Casație și Justiție (decizia nr. 2650/18.10.2016), prin care s-a dispus repunerea acestora în funcția de judecători și respectiv, repunerea în situația anterioară în privința drepturilor salariale și vechimii în magistratură între data suspendării din funcție (30.06.2014) și data repunerii acestora în funcție (24.02.2016).

- Tot ca parte a procesului echitabil și ca o garanție specifică a desfășurării lui cu respectarea acestei exigențe, a fost instituită, prin art. 6 par. 2 din C.E.D.O., prezumția de nevinovăție, a cărei nesocotire în speță a fost invocată.

Sub acest aspect, instanța de rejudecare urmează să analizeze, raportat la elementele factuale invocate de părți, măsura în care a fost încălcată prezumția de nevinovăție, precum și în sarcina cui poate fi activată o răspundere civilă delictuală.

Astfel, se va avea în vedere, pe de o parte, împrejurarea că reclamantii au invocat că pe site-ul D.N.A. au fost postate comunicate de presă care, prin conținutul lor, le-ar fi încălcat grav prezumția de nevinovăție și, pe de altă parte, că informațiile din aceste comunicate „au fost preluate masiv de presă”, apărând „articole vădit denigratoare, care îi prezentau pe reclamantii ca fiind deja vinovați”.

Se va ține seama de faptul că art. 6 par. 2 din C.E.D.O. nu poate fi invocată spre a împiedica autoritățile să informeze publicul cu privire la anchete penale în curs, dar, în același timp, că ele trebuie să procedeze cu toată grija și rezerva

impuse de respectarea prezumției de nevinovăție atunci când furnizează astfel de informații.

De asemenea, față de modalitatea concretă în care este imputată nerespectarea prezumției de nevinovăție (prin comunicate postate pe site-ul D.N.A., de unde au fost preluate de presă) și de dispozițiile art. 223 C.civ. invocate de către reclamantii în acțiune, se va stabili dacă pe acest aspect este vorba despre o răspundere directă, nemijlocită a statului sau despre faptele ilicite proprii ale persoanei juridice de drept public care ar fi dat publicității informații într-o manieră incompatibilă cu respectarea prezumției.

În acest sens, se va ține seama de cadrul normativ care reglementează organizarea și funcționarea D.N.A. (O.U.G. nr. 43/2002, astfel cum a fost modificată prin O.U.G. nr. 63/2013, art. 80-81 din Legea nr. 304/2004), ca structură cu personalitate juridică în cadrul Parchetului de pe lângă Î.C.C.J., independentă în raport cu instanțele și cu parchetele de pe lângă acestea, exercitându-și atribuțiile în temeiul legii și pentru asigurarea respectării acesteia, precum și dacă ceea ce se reclamă în concret este o omisiune a statului în a asigura, la nivel de reglementare, toate garanțiile atașate actului de justiție în materie penală (inclusiv prezumția de nevinovăție), aptă să angajeze răspunderea obiectivă a acestuia.

De aceea, instanța de rejudecare va lămuri, în funcție de faptele ilicite concrete imputate, condițiile răspunderii obiective a statului, în ce măsură acesta a asigurat garanțiile desfășurării procesului penal cu respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei sau, dimpotrivă, în sensul dispozițiilor art. 223 C.civ., de care s-au prevalat înșiși reclamantii, răspunderea este stabilită în sarcina altui organ al statului, care ar fi nesocotit, prin activitatea sa, norme ale dreptului obiectiv menite să asigure protecția drepturilor subiective ale persoanei.

- De asemenea, ca parte componentă a dreptului general la un proces echitabil, reclamantii au invocat nesocotirea dreptului lor de a li se aduce la cunoștință de îndată, complet și concret, învinuirile (art. 6 par. 3 lit. a C.E.D.O.), aspecte ce urmează a fi analizate, la rejudecare, în funcție de elementele factuale indicate de părți, precum și de reperele rezultate din jurisprudența instanței europene, în sensul că un asemenea drept, de a fi informat cu privire la natura și cauzele acuzației, trebuie privit în lumina dreptului recunoscut acuzatului de a-și pregăti apărarea.

- În ce privește lipsirea reclamantilor de dreptul lor de a fi cercetați penal de un magistrat imparțial, urmează să se deceleze, în funcție de datele concrete relevate de către părți (referitoare la modalitatea în care s-a desfășurat audierea, la faptul că întrebările procurorului au vizat procesul cognitiv al deliberării, formarea convingerii intime a judecătorului, cu încălcarea secretului deliberării; modalitatea în care au fost cenzurate și respinse nemotivat toate cererile în probațiune ori cererile de recuzare) dacă este vorba despre invocarea nesocotirii unor garanții ale procesului sau, dimpotrivă, despre întocmirea unor acte procedurale penale supuse ca atare controlului jurisdicției penale.

Se va aprecia în ce măsură astfel de acte și legalitatea întocmirii lor pot intra sub puterea de apreciere a unei alte jurisdicții (cea civilă), pentru a se trage concluzii pe planul pretins de către reclamanti – acela al lipsei de imparțialitate în instrumentarea cauzei și, corelativ, al acordării de despăgubiri civile pentru că nu s-ar fi respectat procedura judiciară penală echitabilă.

- În ce privește pretinsa încălcare a independenței funcționale a judecătorilor, în termenii în care a fost formulată, ea nu se circumscrie niciunui aspect care să vizeze procesul echitabil și, ca atare, să facă obiect de verificare la reluarea judecării.

Astfel, pretinzând că a fost afectată independența funcționată în cauză, reclamantii nu fac referire la dreptul lor la un tribunal independent și imparțial, în sensul art. 6 par. 1 din C.E.D.O., ci la situația lor de judecători, cărora le-ar fi fost afectată independența prin modalitatea de desfășurare a procedurii penale împotriva lor.

În acest sens, s-a arătat că a fost încălcat secretul deliberării, prin aceea că procurorii l-au determinat pe unul dintre judecătorii completului să dezvăluie modul în care acesta, împreună cu ceilalți membri ai completului, au adoptat o soluție într-o cauză cu care fuseseră investiți (ceea ce a și condus ulterior la excluderea din dosarul penal a declarației judecătorului care a încălcat secretul deliberării).

Or, ceea ce pretind reclamantii cu privire la situația lor personală, de judecători cărora le-ar fi fost afectată independența, este un aspect care excedează limitele prezentei judecări, care pune în discuție dreptul la un proces echitabil din poziția lor de victime, cărora li s-au încălcat drepturi fundamentale în legătură cu desfășurarea procedurii penale, iar nu din poziția de judecători în propria cauză.

Pentru afectarea statutului lor profesional, așa cum pretind, reclamantii au la dispoziție alte pârghii procedurale, având posibilitatea să formuleze plângere penală ori sesizare disciplinară pentru încălcarea obligațiilor profesionale ale procurorilor în instrumentarea cauzei.

Sub acest ultim aspect, este corectă referirea pe care o face instanța de apel la dispozițiile art. 96 alin. 4, art. 97 din Legea nr. 303/2004, în sensul că, în astfel de ipoteze, nesubsumabile erorii judiciare din procesul penal, pentru a fi angajată răspunderea statului este necesar ca, în prealabil, să existe o hotărâre definitivă, penală sau disciplinară, care să sancționeze conduita necorespunzătoare a judecătorilor sau procurorilor, încălcarea obligațiilor profesionale ale acestora în raporturile cu justițiabilii.

În concluzie, potrivit considerentelor expuse anterior, soluția va fi de casare cu trimitere spre rejudecare, pe temeiul dispozițiilor art. 488 alin. 1 pct. 5 și 8 C.pr.civ. (reținându-se, deopotrivă, soluționarea greșită a excepțiilor procesuale invocate, cu nesocotirea cadrului judecării, dat de pretinsa încălcare a dreptului la un proces echitabil, precum și aplicarea greșită a dispozițiilor art. 96 din Legea nr. 303/2004, în privința tuturor acțiunilor ilicite reclamate, indiferent că erau

sau nu subsumabile noțiunii de proces echitabil și încălcărilor pretins aduse acestuia).

La reluarea judecății se va ține seama, potrivit art. 501 alin. 1 C.pr.civ., de dezlegările date problemelor de drept și reperatele jurisdicționale tranșate, în limitele cărora va fi rejudecată cauza.

**PENTRU ACESTE MOTIVE,
ÎN NUMELE LEGII,
DECIDE:**

Admite recursul declarat de reclamantii Cuc Raluca Beatrix, Vidican Denisa, Roman Florica și Galea Ovidiu Daniel împotriva deciziei nr. 108 din 23 iunie 2021 a Curții de Apel Timișoara, Secția I civilă.

Casează decizia atacată și trimite cauza spre rejudecare la aceeași instanță de apel.

Definitivă.

Pronunțată astăzi, 25 mai 2022, prin punerea soluției la dispoziția părților, prin mijlocirea grefei, conform art. 402 Cod procedură civilă.

PREȘEDINTE,
Lavinia Dascălu

JUDECĂTOR,
Adina Nicolae

JUDECĂTOR,
Mariana Hortolomei

MAGISTRAT ASISTENT,
Claudia Rînescu

Red. AN/2 ex./6.06.2022

Judecători apel: Mădălina Jebelean

Ana-Maria Nica

Judecător tribunal: Mirela Achimescu

CONFORM CU
ORIGINALUL

Decizia comunică părților.....

1. recurent - reclamant. Roman Florica - București, cu domiciliul ales în str. Trifoi nr. 6, sector 3, la Cabinetul de avocatură Corina Ruxandra Popescu
2. Cuc Raluca Beatrix - București, cu domiciliul ales în str. Trifoi nr. 6, sector 3, la Cabinetul de avocatură Corina Ruxandra Popescu
3. Vidican Denisa - București, cu domiciliul ales în str. Trifoi nr. 6, sector 3, la Cabinetul de avocatură Corina Ruxandra Popescu
4. Galea Ovidiu Daniel - București, cu domiciliul ales în str. Trifoi nr. 6, sector 3, la Cabinetul de avocatură Corina Ruxandra Popescu
5. intimat - pârât Statul Român prin Ministerul Finanțelor Publice - sector 5, București, str. Apolodor, nr. 17, Cod postal 050741